

**ГАЗЕТА «РОЗГОРНУТИМ ФРОНТОМ» ПРО НАСИЛЬНИЦЬКЕ ВИЛУЧЕННЯ
ХЛІБА У СЕЛЯН У 1932 РОЦІ
(КОЗЕЛЕЦЬКИЙ РАЙОН ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

В статті висвітлено низку повідомлень із газети «Розгорнутим фронтом» діяльність бригад, які здійснювали насильницьке вилучення хліба у селян на території Козелецького району Чернігівської області у 1932 році.

Ключові слова: газета, селяни, плани хлібозаготівлі, вилучення хліба.

Головною темою місцевої періодики радянської України на початку 1930-х рр. була тема соціально-економічних трансформацій в українському селі. На шпальтах районних газет друкували постанови, завдання, терміни, таблиці, ідеологічні гасла та рапорти виконання планів державних продовольчих заготівель насамперед зерна. До того ж районні газети не втомно закликали місцеве господарчо-партійне керівництво до насильницького вилучення продовольства у селян, що спричинило Голодомор 1932-1933 рр. Редакції часописів та їхні дописувачі гнівно викривали та таврували сільради, колгоспи, керівників, т.зв. куркулів, усіх тих хто не виконував поставлених завдань по здачі державі зерна, м'яса, молока, шкіри, сіна, картоплі, конопель, городини тощо.

Одним із методів виконання планів хлібозаготівлі був силовий обшук селянських садіб, який здійснювався місцевими чи командированими з міст бригадами активістів. Нижче подаємо низку повідомлень із газети «Розгорнутим фронтом» щодо діяльності таких бригад на території Козелецького району Чернігівської області у 1932 році.

Берківська сільрада. «У члена сільради Ткаченка Степана, який ще не виконав плану хлібозаготівлі, знайдено закопаний у хліві мішок пшениці. Таких членів сільради – слід притягати до відповідальності, як куркульських прибічників. План хлібозаготівлі по сільраді в ганебному стані. На 20 січня 1932 року виконано лише 76,2% плану. На зборах голова колгоспу заявив: «хліба нема, їхати нічим та й робітників не можна знайти». Але бригада знайшла в голови колгоспу 135 пудів та в колгоспника Гурбика – до 100 пудів хліба» [1].

Ліхолітська сільрада. «Громадянин с. Новиків – Збанацький Андрій, що сам не здав 9 пудів і відмовляючись тим, що «нема», зумів закопати в землю біля 7 мішків».

Село Нічогівка. «У твердоздавця Герасименка бригада відкрила яму, де було закопано біля 100 пудів хліба. Крім того, в цій ямі було заховано багато одержі та різних речей. А Кожура Панас – член сільради здає хлібні лишки тільки при великому на нього натиску, за вступ до колгоспу і не думає. Кожура Пилип – теж член сільради, хлібозаготівлі по контрактації не виконує й до колгоспу не вступає, кажучи: «Дружина не йде, то й я не піду». Третій – Гавер Федір – на всі кампанії уваги не звертає, каже: «у колгосп пішов би хоч зараз, але сам, аби майна не усупільнювати та щоб родина на власному працювала». Сільрадо, вижени зі свого складу таких «активістів!»» [2].

Село Петрівське. «У Люшні Аксена було знайдено тону хліба, у Шевчика Михайла 6 ц. харчових культур найвищого ґатунку, у Брикси Мирона мішок

пшениці та 3 мішки зерна – борошна, у Шевчика Максима хліб було сховано у 15-20 місцях» [3].

Село Пушкарі. «Птусі Грицьку, який нещодавно повернувся з Уралу (куди його було виселено) – сільрада дала бідняцьку норму нічим його не обклавши. Бригада в цього «бідняка» виявила 120 пудів хліба, корову з телям, годованого кабана та на 900 крб. одягу» [4].

Бригинцівська сільрада. «Бригадою у Велігорського Д. Т. було знайдено яму з хлібом у якій було 35 пудів жита. У клуні Антипенка П. І. знайдено 2 копи й 38 снопів пшениці, що була схована під викою та сіном. У Василенка І. К. знайдено закопаний у коморі одяг та сало».

Хутір Риков. «У середняка Любенка П., знайшли замуrowаний під піччю одяг».

Село Петрівське. «Ще у листопаді 1931 року у попа Кучука Захарія, було знайдено 45 пудів куркульського борошна та зерна, що він його переховував. Але суду над цим злісним агентом куркуля ще не було» [5].

Село Ставиське. «У середняка Голівця Полікарпа бригадою було знайдено 20 пудів житв та 10 пудів льону, чимало іншого збіжжя та 2 телячі шкіри» [6].

Козелецький колгосп. «Член колгоспу Грищенко Олена категорично відмовилася усупільнювати засівматеріали та здати конюшину до фуражного фонду, запевняючи. Що в неї «нічого нема». Бригадою ж було виявлено в цієї «біднячки» 30 пудів засівматеріалів та біля 100 пудів конюшини».

Гламазький колгосп. «23 березня у куркуля Борща І. бригадою було знайдено більше 20 пудів пшениці, 5 пудів жита, 11 смухів та чимало іншого збіжжя» [7].

Хутір Риков. «Твердоздавець Любенко Павло виконав наданого йому плана лише на 25%. Мовляв – «все віддав». Але ось, бригада 25 жовтня знайшла в хліві цього «бідняка» яму, де було сховано до 200 кг вики, 40 кг. льону та інші продукти» [8].

Хутір Карпоки. «Бригада т. Радіонова, поповнена студентами Козелецького технікуму знайшла в куркулів Єрох Федора та Шемет Євмен в різних місцях (хлів, клуня, горище) зерна пшениці, жита й іншого в одного понад 150, а в другого 220 кг та чимало немолоченої пшениці».

Село Сокирин. «Старший бригадир кутка Лобос Прокіп ввесь час злісно ухилявся від виконання власних планів і проводив розкладницьку роботу на кутку: «Немає в мене картоплі. Сиджу голодний. Плани куткову нереальні». Під час перевірки було виявлено в нього понад 200 п. картоплі».

Сираївська сільрада. «Брачун Пилип увесь час уперто саботував хлібозаготівлю. З завдання для його господарства у 4, 32 ц. він жодного кг не продав державі. Коли бригада гостро поставила питання про потребу виконувати контракцію, то Брачун відвіз на пункт 4 кг зерна» [9].

Село Єрків. «Підкуркульник Лахно Іван вирішив не здавати державі належної з нього за планом картоплі. «Сучка з'їла картоплю» – запевняв Лахно. Бригада ж виявила в хліві цього куркуля, під гноєм велику яму картоплі».

Село Петрівське. «Підкуркульник Нагога Євстрат давно намагався обдурити сільраду, мовляв, «не можу здати державі хліба, бо давно його сам не бачу». Бригада знайшла в нього на горищі понад 100 кг хліба. Нагога схопивши сокиру, кинувся на бригаду й не пустив її далі шукати» [10].

Хутір Карпоки. «Куркуль Рак Грицько, приховавши хлібець, довго дурих Сираївську сільраду, що хліба й крихти не має. Коли ж бригада описала в нього

коня, воза та зброю – хліб, як уродився. Аж 8 мішків зразу відвіз Рак до Сираїв. Вчинок Рака ще раз підкреслює, що хліб у куркулів є» [11].

Село Петрівське. «У твердоздавця Пчольника К. бригада знайшла на горищі під піччю понад 22 пуди схованого куркульського хліба».

Село Сокиринці. «У колгоспника Авраменка Митрофана було знайдено схований куркульський хліб – пудів 40 та 7 пудів пшениці» [12].

Село Єрків. «У Горбача Михайла бригада виявила двоповерхову яму з картоплею. У верхньому «поверсі» було 7 пудів картоплі, а у «нижньому» аж три вози» [13].

Хутір Опеньки. «У куркульського полигача Прибителько Петра бригада виявила 15 пудів куркульського схованого хліба» [14].

Газета «Розгорнути фронтом» безупинно публікувала показові вироки суду, винесені за невиконання сільськогосподарського податку. Арешти непокірних селян, їх ув'язнення, заслання, обмеження в правах, конфіскація всього майна, штрафи – буденна тематика цього періодичного видання, яке виходило кожні два дні з тиражем у три з половиною тисячі екземплярів.

Так 6 січня 1932 року в м. Козельці було засуджено: «Громадянина с. Лихоліток Журавля І. П. – за злісне невиконання наданого йому твердого завдання, за продаж на приватному ринку 6 кіп ячменю – позбавлення волі на 2 роки та до штрафу на 300 крб.

Громадянина с. Карасинівки Кривиць І. П. – замість наданого йому твердого завдання 55 пудів, виконав лише 22 пуди – позбавлено волі на 1,5 роки та штрафом на 300 крб.

Громадянина с. Красинівки Гурина Т. С. – позбавлено волі на 2 роки та оштрафовано на 500 крб. за те, що замість наданих йому за твердим завданням 72 пуди, він виконав лише 30 пудів та не сплатив податку в сумі 210 крб.

Громадянина с. Красинівки Сперихина О. – замість 126 пудів здав державі лише 28 пудів та не сплатив податку на суму 690 крб. 70 коп. Його засуджено на 4 роки позбавлення волі з обмеженням в правах на 3 роки та з конфіскацією всього майна» [15].

Село Данівці. «По справі Галая Петра Івановича виявилось, що він, за час перебування головою сільради провадив агітацію проти радянської влади та колективізації, кажучи, що радянська влада є буржуазна, що вона нас душить і робить так, що жити далі не можливо. Суд засудив Галая Петра Івановича до позбавлення волі на 5 років в дальніх місцях ув'язнення з обмеженням прав на 2 роки» [16].

Село Єрків. «Зизимка Данила засуджено до позбавлення волі на 3 роки та позбавлення всього майна – за вороже ставлення до виконання хлібозаготівельних планів, за несплату с/г податку.

Мотовиловця Семена – до позбавлення волі на 4 роки, з поразкою в правах на 2 роки – за несплату податків та за невиконання площі засіву.

Гуляницького Єфима – до позбавлення волі на 3 роки з поразкою в правах на 2 роки та до штрафу на 500 крб. – за уперте небажання виконувати хлібозаготівлю.

Зазимика Остапа – до позбавлення волі на 3 роки, з поразкою прав на 2 роки та до штрафу в 300 крб. – за уперте небажання виконувати плану хлібозаготівлі.

Дейнека Миколу – до позбавлення волі на 2 роки з поразкою в правах на 1 рік та до штрафу на 300 крб. – за невиконання плану хлібозаготівлі.

Село Омелянів. Рудника Макара – до позбавлення волі на 5 роки з поразкою в правах на 5 років та до штрафу на 500 крб.

Село Нічогівка. Строганова Павла – до позбавлення волі на 6 років з поразкою в правах на 4 роки – за уперте небажання виконувати хлібозаготівлю та за зникнення з села без відома сільради.

Село Шуляки. Орла Івана – до позбавлення волі на 2 роки та до штрафу на 300 крб. – за уперте відмовлення виконувати умову контрактації.

Шуляка Федора – до позбавлення волі на 1,5 роки – за уперте відмовлення виконувати умову контрактації» [17].

Село Сираї. Дейнеку М. М. – до позбавлення волі на 3 роки з перебуванням у дальніх місцях ув'язнення СРСР з поразкою в правах на 3 роки – за вороже ставлення до виконання хлібозаготівлі (із 100 пудів не здав жодного фунта) та за переховування хліба від сільради.

Шемета Е. П. – до позбавлення волі на 4 роки з перебуванням у загальних місцях ув'язнення, з поразкою в правах на 2 роки та до штрафу в 200 крб. – за вперте невиконання хлібозаготівлі та за переховування від сільради.

Тонконога І. М. – до позбавлення волі на 5 років з поразкою в правах на 3 роки та до штрафу на 200 крб. – за вороже ставлення до виконання хлібозаготівлі.

Село Карасинівка. Тукала К. П. – до позбавлення волі на 7 років з перебуванням у дальніх місцевостях СРСР з поразкою в правах на 3 роки та конфіскацією всього майна – за вороже ставлення до хлібозаготівлі (замість належних за планом 151 пудів здав лише 68 пудів) та за антирадянську агітацію.

Кириєнко Р. Л. – позбавлення волі на 6 років поразкою на 4 роки та до штрафу в 1000 крб. – за злісне ухилення від виконання хлібозаготівлі.

Дейнека К. У. – на 3 роки позбавлення волі з поразкою на 2 роки. Штрафу в 3000 крб. – за злісне ухилення від виконання хлібозаготівлі.

Мартиненка Л. М. – до позбавлення волі на 3 роки, з поразкою на 2 роки, штрафу в 3000 крб. – за злісне ухилення від виконання хлібозаготівлі та несплату податків.

Многоліта Е. Г. – до позбавлення волі на 1,5 роки з поразкою на 1 рік, штрафу на 250 крб. – за несплату податків, за вороже ставлення до всіх заходів партії та влади» [18].

Село Нічогівка. «Артюха Т. А. – до позбавлення волі на 3 роки та з поразкою в правах на 2 роки – за категоричне відмовлення від переробки засів матеріалу та за невиконання планів із страхфонду.

Чорного А. С. – до позбавлення волі на 3,5 роки з поразкою у 2 роки та штрафу в 200 крб. – за категоричне відмовлення від виконання твердого завдання з очистки засів матеріалів та за агітацію серед заможних кіл населення, що була скерована на зрив готування до засівкампанії.

Село Данівці. Самка Т. С. – до позбавлення волі на 2,5 роки з поразкою на 2 роки та штрафу в 200 крб. – за відмову від переробки засівматеріалів.

Галая М.О. – до позбавлення волі на 3,5 роки з поразкою на 2 роки та конфіскацією всього майна – за відмову від переробки засів матеріалів та за ворожу агітацію.

Село Петрівське. Кучука З. П. – до позбавлення волі на 3 роки з поразкою на 2 роки – за переховування 40 пудів жита, що було знайдено бригадою в 16 місцях (на печі, під піччю, в подушках, під ліжком, під шафою тощо).

Пчельника К.Ф. – до позбавлення волі на 2 роки з поразкою на 1 рік та до штрафу в 100 крб. – за відмову від переміщення засівматеріалів та за вороже ставлення до хлібозаготівлі» [19].

Село Данівці. «Виїзна сесія нарсуду розглянула справу злісних ворогів хлібозаготівлі, куркулів Нацика Олександра та Нацика Микити. Вони свідомо провадили ворожу радвладі політику – агітували за нездачу хліба серед контрактантів, розбазарювали хліб, ховали його в різних місцях тощо, а своїх твердих завдань не виконали. Нацика Олександра суд засудив до позбавлення волі на 4 роки з перебуванням у далеких місцях ув'язнення, поразкою прав на 3 роки та до 800 крб. штрафу на користь державі. Нацика Микиту засуджено на 3 роки з 2 річною поразкою в правах та до 1500 крб. штрафу на користь державі» [20].

Село Лемеші. «Федченка О. – до позбавлення волі на 3 роки з позбавленням в правах на 2 роки та до конфіскації майна на суму 1000 крб. – за невиконання своїх хлібних планів.

Село Ставиське. Мойсієнка Луку – до позбавлення волі на 2 роки з позбавленням в правах на 3 роки та до 500 крб. штрафу – за уперту відмову здати державі хоч фунт зерна.

Село Берків Донця Якова – до позбавлення волі на 3 роки з позбавленням в правах на 2 роки та до штрафу в 700 крб. – за те, що замазав на печі у стіні 25 пудів жита» [21].

Село Шуляки. «Пекура Прокопа – за відверту агітацію проти виконання хлібозаготівель, за уперте невиконання власних планів цілком посильних для його господарства – до 5 років позбавлення волі з 3-х річною поразкою в правах та до конфіскації майна на користь державі сумою в 2000 крб.

Горбача Хведора – за рішуче відмовлення здати державі хоч би фунт хліба свого заможного господарства та за те, що збираючи заможну частину населення нібито для поширення «Ідей євангелістів», завзято агітував за зрив хлібозаготівельних планів – до 5 років з 3-х річною поразкою в правах та до 5000 крб. штрафу на користь державі.

Шумара Андрія – за свідоме відмовляння від виконання хлібних зобов'язань – до 3-х років позбавлення волі з 2-х річною поразкою в правах та до 1000 крб. штрафу.

Село Тарасове. Коржа Івана – за те, що свідомо не довиконавши власних планів негативно впливав на контрактантів – до позбавлення волі на 3 роки з поразкою в правах на 1,5 роки та з конфіскацією майна на 2000 крб.

Мачачу Андрія – за величезний вплив на контрактантів, скерований на зрив планів хлібозаготівлі та за саботування власного плану – до позбавлення волі на 3 роки з поразкою прав на 1,5 роки та до 1500 крб. на користь державі» [22].

Єрківська сільрада. «Безпалого Ничипора – за уперте відмовляння від твердих завдань в хлібозаготівлі – на 3 роки позбавлення волі з 2-х річною поразкою в правах та до 500 крб. штрафу на користь держави.

Барана Петра – за злісний саботаж хлібозаготівель – до 4-х років позбавлення волі та з 2-х річним обмеженням прав.

Зазимка Захара – за те, що другий рік відмовляється від виконання планів заготівлі хліба й картоплі, а також не сплачує грошових сум – до 5 років позбавлення волі з 3-х річною поразкою в правах.

Барана Якова – за те що, обдуривши сільраду, мовляв – «немає чим виконати план хлібозаготівлі» – дістав довідку на право купівлі картоплі й використав цю довідку для широкої спекуляції, за те що своєї ж власної картоплі сховав понад 250 пудів – до 10 років позбавлення волі з перебуванням у далеких місцях ув'язнення, з поразкою в правах на 5 років та до заслання на 5 років за межі УСРР.

Село Опеньки. Лозу Андрія – за сховання хліба, за рішуче відмовлення здати хліб державі, за те, що коли до нього прийшла комісія з представників влади, щоб провести безспірне вилучення належного з нього хліба, то звинувачений зробив опір комісії – до 8 років позбавлення волі з перебуванням у далеких місцях ув'язнення, з поразкою в правах на 3 роки та до 3000 крб. штрафу» [23].

Белейківська сільрада. «Ковбасу Василя та Федосенка Івана за рішуче відмовлення здати державі хліб і картоплю, за переховування цих продуктів – кожного з них до 5 років позбавлення волі з 2-х річною поразкою в правах та до 2000 крб. штрафу.

Берлозька сільрада. Луговського Олександра – за саботаж хлібозаготівлі, за розбазарення хліба, за вплив своїм прикладом на інших контрактників – до 2-х років позбавлення волі та до 500 крб. штрафу.

Буруна Василя – за злісний саботаж хлібозаготівлі до 1,5 роки позбавлення волі та до 300 крб. штрафу.

Гламазду Митра Гнатовича – за опір бригаді, що повинна була зробити в нього безспірне вилучення недовиконаного за планом хліба – до 1,5 років позбавлення волі та до 100 крб. штрафу, а сина його Галамазду Митра Митр. – за підтримку батькових вчинків – до примусової праці на 6 місяців.

Нагорного Василя – б. члена сільради, за недбайливе ставлення до своїх обов'язків у відповідальний час хлібозаготівлі – до примусової праці на 1 рік умовно, з іспитовим терміном на 2 роки» [24].

Село Шуляки. «2 грудня 1932 року виїзна сесія розглянула справу одного з найлютіших ворогів держзаготівель Шуляка Грицька Степановича. Цей куркульський агент, весь час здавав по кілька кг хліба, запевняючи сільраду, що давно не має ні хліба, ні картоплі. Бригада ж знайшла в нього в хліві під гноєм та закопанним у землі понад 20 п. хліба, 80 п. картоплі, а також льону, проса та багато іншого зерна. Суд засудив Шуляка Грицька до 8 років позбавлення волі з висилкою за межі України на 10 років, з поразкою в правах на 6 років та до конфіскації всього майна на користь державі» [25].

Село Сокиринці. «Суд засудив Топіху В. М. на 8 років, а Завалія М. на 5 років ув'язнення з поразкою в правах та конфіскацією майна – за відмову від виконання завдань з заготівлі хліба та картоплі» [26].

Виїзною сесією Козелецького нарсуду засуджено: «Татарина Трохима – за злісне відмовлення від виконання планів держзаготівель протягом 1931 – 1932 років, за поширення куркульської агітації – до позбавлення волі з перебуванням у далеких місцях ув'язнення на 5 років з 3-х річною поразкою в правах, до вислання за межі України на 4 роки та до конфіскації майна на користь держави.

Матвієнко Марту – за систематичну крадіжку колгоспного майна – до позбавлення волі з перебуванням у далеких місцях ув'язнення на 10 років без застосування амністії з поразкою прав на 5 років та до висилки на 5 років за межі України» [27].

Козелецький колгосп імені Молотова. «Козелецький нарсуд засудив за крадіжки колгоспного збіжжя та спекуляцію, за розкладницьку роботу Шереметів Володимира та Костя, до позбавлення волі на 10 років кожного з перебуванням у далеких місцях ув'язнення, з поразкою в правах на 5 років та до заслання за межі України на 5 років.

Бригадира Данєвича засуджено на 10 років з 5 річною поразкою, без заслання зважаючи на те, що останній є виходець із бідняків» [28].

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Розгорнутим фронтом. 1932. № 5. 23 січня.
2. Розгорнутим фронтом. 1932. № 7. 3 лютого.
3. Розгорнутим фронтом. 1932. № 9. 13 лютого.
4. Розгорнутим фронтом. 1932. № 11. 18 лютого.
5. Розгорнутим фронтом. 1932. № 13. 28 лютого.
6. Розгорнутим фронтом. 1932. № 17. 18 березня.
7. Розгорнутим фронтом. 1932. № 19. 6 березня.
8. Розгорнутим фронтом. 1932. № 89. 1 листопада.
9. Розгорнутим фронтом. 1932. № 95. 19 листопада.
10. Розгорнутим фронтом. 1932. № 99. 28 листопада.
11. Розгорнутим фронтом. 1932. № 105. 10 грудня.
12. Розгорнутим фронтом. 1932. № 106. 13 грудня.
13. Розгорнутим фронтом. 1932. № 107. 16 грудня.
14. Розгорнутим фронтом. 1932. № 109. 22 грудня.
15. Розгорнутим фронтом. 1932. № 3. 10 січня.
16. Розгорнутим фронтом. 1932. № 3. 10 січня.
17. Розгорнутим фронтом. 1932. № 11. 18 лютого.
18. Розгорнутим фронтом. 1932. № 13. 28 лютого.
19. Розгорнутим фронтом. 1932. № 20. 4 квітня.
20. Розгорнутим фронтом. 1932. № 97. 22 листопада.
21. Розгорнутим фронтом. 1932. № 98. 25 листопада.
22. Розгорнутим фронтом. 1932. № 99. 28 листопада.
23. Розгорнутим фронтом. 1932. № 102. 4 грудня.
24. Розгорнутим фронтом. 1932. № 102. 7 грудня.
25. Розгорнутим фронтом. 1932. № 105. 10 грудня.
26. Розгорнутим фронтом. 1932. № 207. 16 грудня.
27. Розгорнутим фронтом. 1932. № 109. 22 грудня.
28. Розгорнутим фронтом. 1932. № 110. 25 грудня.